

Grundläggande vuxenutbildning

Kommentarer, kursplaner, betygskriterier

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
tel: 08-690 95 76
fax: 08-690 95 50
e-post: skolverket@fritzes.se

Best nr 04:879
ISSN 1652-8638
ISBN 91-85009-68-7

Grafisk form och illustration: Mera text & form
Tryck: Edita Västerås, 2004
Upplaga: 425

Grundläggande vuxenutbildning

Kommentarer, kursplaner, betygskriterier

Skolverket

Inledning

Detta material innehåller dels en kommentardel, dels de kursplaner och betygskriterier, som kan börja användas fr.o.m. 2005-01-01 och ska användas fr.o.m. 2005-07-01. Den studerande har dock rätt att slutföra påbörjad kurs enligt de äldre bestämmelserna längst till och med den 31 december 2005.

Materialet ersätter, vad gäller den grundläggande vuxenutbildningen, Skolverkets tidigare utgivna samlingshäfte *Sfi och grundläggande vuxenutbildning*, (den s.k. Uggleboken), som innehöll de styrdokument som då gällde för de två skolformerna sfi respektive grundläggande vuxenutbildning: program mål, kursplaner och betygskriterier. Styrdokumentet för sfi ändrades under 2002/2003.

Förordningen om kommunal vuxenutbildning (SFS 2002:1012) finns liksom övriga styrdokument på Skolverkets webbplats. Förordningsändringarna från juni 2004 innebär bl.a. att kunskapsområdet hem- och konsumentkunskap införs för den grundläggande vuxenutbildningen.

När det gäller bedömning ska, från 2005-01-01, i betygskriterierna ”preciseras vilka kunskaper som krävs enligt kursplanen för att deltagaren ska få betygen Godkänd resp. Väl godkänd”. Det innebär att Skolverket även utarbetar betygskriterier för Väl godkänd. Föreskrifter införs om tillämpningen av betygskriterier när det gäller bedömning, som motsvarar dem som finns för andra skolformer.

De särskilda programmålen för grundläggande vuxenutbildning upphörde att gälla vid utgången av juni 2004 (SKOLFS 2004:17).

Skolverket hösten 2004

Jan Sydhoff
Enhetschef

Suzanne Mehrens
Undervisningsråd

Innehåll

Kommentarer, s 7

Något om bakgrunden till och arbetet med kursplanerna	8
Att studera inom den grundläggande vuxenutbildningen	9
Planering av undervisningen	10
Gemensamma utgångspunkter, oavsett ämne/kunskapsområde	11
Kursplanerna i de olika ämnena/kunskapsområdena	12
Bedömning	14
Läs mer	15

Nationella kursplaner och betygskriterier, s 17

Svenska	18
Svenska som andraspråk	20
Engelska	23
Matematik	25
Samhällskunskap	27
Religionskunskap	29
Historia	31
Geografi	33
Fysik	35
Kemi	37
Biologi	39
Hem- och konsumentkunskap	41

Kommentarer

Något om bakgrunden till och arbetet med kursplanerna

De tidigare gällande kursplanerna för den grundläggande vuxenutbildningen trädde i kraft 1994-08-30. Under de år som gått sedan dess har mycket hänt inom utbildningsområdet, inte minst inom vuxenutbildningen, vilket lett till en översyn av kursplanerna. Nyckelord i arbetet har varit individuella behov, flexibilitet och livslångt lärande. I den av riksdagen tagna propositionen om *Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen* (prop. 2000/01:72) står i sammanfattningen:

I propositionen läggs förslag om mål och strategi för utveckling av vuxnas lärande. Förslagen rörande utvecklingen av vuxenutbildningen tar sin utgångspunkt i en analys av innebörden av begreppet livslångt lärande. Den framtida vuxenutbildningen skall möta människor och tillgodose deras behov av lärande utifrån den enskilda personens önskemål, behov och förutsättningar och stödja vuxnas delaktighet i det livslånga lärandet. Propositionen betonar vikten av att det förnyelse- och utvecklingsarbete som bedrivits under kunskapslyftet tas tillvara, vidareutvecklas och integreras i verksamheten. Skolhuvudmännens ansvar härför betonas.

En sammanfattning av mål och strategier i propositionen finns även på Skolverkets webbplats.

Skolverkets skrift, *Analys av behovet av förändringar av betygssystem och andra regler inom grundläggande vuxenutbildning*¹, var ett svar på ett uppdrag till Skolverket med utgångspunkt i propositionen om vuxnas lärande och kom att bilda utgångspunkt för det inledande arbetet med att se över kursplanerna inom den grundläggande vuxenutbildningen.

Nya kursplaner är resultatet av ett lagarbete. Skolverkets enhet för styrdokument ansvarar för arbetet, som även involverar externa experter. Under hela processen görs förändringar utifrån de diskussioner som förs och de synpunkter som kommer fram. I arbetet med dessa kursplaner har strävan varit att de ska vara så tillgängliga som möjligt, dvs. kunna läsas och förstås inte bara av lärare och övrig skolpersonal utan också av de studerande. Hänsyn har därför tagits till det faktum att en majoritet (72 % av de studerande läsåret 2002/03²) av dem

1) Skolverkets skrift 2002-05-31. dnr 01-2001:3630

2) Uppgift från Skolverkets lägesbedömning 2004 gällande vuxenutbildning. Rapport 249

som studerar inom den grundläggande vuxenutbildningen är personer med annat modersmål än svenska.

Kursplanerna är utformade på ett delvis nytt sätt. *Ämnets syfte och karaktär* ersätter den tidigare uppdelningen i flera underrubriker.

Att studera inom den grundläggande vuxenutbildningen

Kommunerna är skyldiga att erbjuda grundläggande vuxenutbildning och att till utbildningen aktivt rekrytera personer som saknar kunskaper motsvarande grundskolenivå. Utbildningen ska *med elevernas tidigare utbildning och livserfarenhet som utgångspunkt, fördjupa och utveckla elevernas kunskaper som grund för yrkesverksamhet och fortsatta studier samt för deltagande i samhällslivet*³. De studerandes egna erfarenheter, kunskaper, behov och intressen utgör alltså utgångspunkten och avgör på vilken nivå studierna ska påbörjas. Stödet för lärande kan ha formen av undervisning, handledning och vägledning samt bedömning av måluppfyllelse och kunskaper. Studierna avslutas när de individuella utbildningsmålen har uppnåtts.

Den studerande väljer själv studietakt, vilket gör att studierna kan kombineras dels med arbete eller praktik, dels med studier i andra skolformer. Kraven på flexibilitet och anpassning till olika gruppers och individers behov är stora. Ett hjälpmedel att använda vid planering av studier och/eller arbete är individuella studieplaner⁴:

Rektor ansvarar för att individuella studieplaner upprättas för samtliga deltagare. Av planen skall den enskildes utbildningsmål och verksamhetspoäng framgå.

Den individuella studieplanen skall utarbetas i samverkan med den enskilde. Planen skall upprättas i nära anslutning till intagningen och skall vid behov revideras.

Målen för individuella kurser skall framgå av den individuella studieplanen.

Se även Skolverkets skrift *Individuell studieplan, individuell kurs och intyg i kommunal vuxenutbildning*.

3) 1994 års läroplan för de frivilliga skolformerna (Lpf 94), 1:3 Särskilda uppgifter och mål för olika skolformer/Utbildning för vuxna

4) Förordning om kommunal vuxenutbildning 2 kap. 13 §

I Skolverkets skrift *Analys av behovet av förändringar ...* diskuteras det faktum att den grundläggande vuxenutbildningen å ena sidan knyter utbildningen till/är en spegelbild av utbildningen för barn och ungdomar och å andra sidan strukturmässigt knyter an till gymnasial utbildning t.ex. genom användningen av begreppet kärnämne. Likaså pekar man på de skilda skrivningarna i skollagen när det gäller de kunskaper och färdigheter som eleverna behöver för att *delta i samhällslivet* (4 kap 1§ Grundskolan), respektive de vuxnas behov av kunskaper och färdigheter för att *delta i samhälls- och arbetsliv* (11 kap, 2 § Kommunal vuxenutbildning). I grundskolan finns inga ämnen som har direkt koppling till arbetslivet. Skriften publicerades på våren 2002 och man kan konstatera, att samhälls- och arbetslivsperspektivet därefter kommit att ännu tydligare lyftas fram när det gäller vuxenutbildningen, vilket ställer krav på studie- och arbetsplanering så att man på olika sätt lyfter in dessa aspekter där det är möjligt.

Planering av undervisningen

Både läroplan och kursplaner ska ligga till grund för planeringen av undervisningen.

- *Läroplanerna* (såväl Lpf 94 som Lpo 94) tar upp och behandlar grundläggande värden, förståelse och medmänsklighet, saklighet och allsidighet, en likvärdig utbildning, rättigheter och skyldigheter, skolans uppdrag, god miljö för utveckling och lärande, normer och värden, ansvar och inflytande, samt anger mål och riktlinjer för skolans verksamhet.

När det gäller vuxenutbildningen ska den med de studerandes tidigare utbildning och livserfarenhet som utgångspunkt, bl.a. fördjupa och utveckla de studerandes kunskaper (jfr ovan). Utbildningen ska överbygga klyftor i samhället, utbilda för varierande arbetsuppgifter, medverka till arbetslivets förändring och bidra till full sysselsättning och på så sätt främja utveckling och framsteg i samhället. Den studerande ska ta personligt ansvar för sina studier och aktivt utöva inflytande över sin utbildning.

I arbetet med kursplanerna utgår Skolverket från att innehållet i läroplanerna är väl känt och ligger till grund för arbetet med planeringen och att innehållet därför inte särskilt behöver lyftas fram för varje ämne/kunskapsområde. Läroplanerna finns, liksom övriga styrdokument, på Skolverkets webbplats.

- De nationella *kursplanerna* ska lärare och studerande tolka tillsammans, för att därefter planera och utvärdera undervisning och lärande. Kursplanerna lägger fast de kunskapskvaliteter som undervisningen skall utveckla och är utformade för att klargöra vad elever/studerande skall lära sig. Samtidigt lämnar de stort utrymme för lärare och studerande lokalt att välja stoff, arbetssätt, organisation och arbetsmetoder.

Förhållandet mellan de nationella styrdokumenterna och arbetet på lokal nivå är utförligt beskrivet i det material, *Likvärdig bedömning och betygsättning*, som Skolverket publicerat hösten 2004:

Frågan om vad som ska ingå i undervisningen är nära förknippad med frågan om hur undervisningen ska bedrivas. Dagens kursplaner innehåller varken anvisningar om hur undervisningen ska organiseras och bedrivas eller om vilket stoff som ska väljas. Att välja och besluta om hur arbetet ska organiseras, läggas upp och genomföras är en uppgift för de professionella.

De anvisningar som finns för utformningen av undervisningen är formulerade företrädesvis i läroplanerna. Här ges riktlinjer för både lärarna och hela skolans personal, och rektors ansvar tydliggörs. Detta är naturligtvis, tillsammans med målen i läroplanen, viktiga utgångspunkter för besluten om hur undervisningen ska utformas. Men lika viktiga är de texter i läroplanen som beskriver skolans värdegrund och uppdrag. Här uttrycks de värden som ska ligga till grund för skolans arbete och som ska genomsyra hela samhället. Olika sätt att arbeta kan ge mycket olika effekter när det gäller elevernas värderingar av sig själva och deras attityder till medmänniskor och samhälle.

Beslut som rör organisation och arbetssätt kan fattas på flera nivåer i skolan. Rektorn har det pedagogiska ledarskapet och därmed det övergripande ansvaret. Vissa beslut tas för skolan i sin helhet, eftersom olika delar är beroende av varandra. Vissa beslut tas i en lärargrupp, t.ex. arbetslaget, och vissa av den enskilde läraren tillsammans med eleverna.

Gemensamma utgångspunkter, oavsett ämne/kunskapsområde

Målen i läroplanen anger undervisningens inriktning och riktlinjerna anger principerna för hur arbetet ska bedrivas. Ett tydligt vuxenperspektiv, som ju framför allt är ett förhållningssätt, ska finnas. Gemensamt, oavsett ämne/kunskapsområde,

är att de studerande ska få kunskaper om olika inlärningsstrategier och insikt i och förståelse för hur deras eget lärande går till för att kunna välja det bästa och mest effektiva sättet att nå sina studiemål. De ska även kunna utvärdera sitt eget lärande. Reflektion och medvetenhet är nyckelord i den processen.

Generella kompetenser, t.ex. förmåga att lösa problem på olika sätt, i samarbete eller på egen hand, förmåga att kommunicera och att lära i både formella och informella situationer är viktiga.

Strävan ska vara att man inom alla ämnen/kunskapsområden förmedlar lust och intresse att lära, stärker de studerandes självförtroende och deras tillit till den egna förmågan samt uppmuntrar till ett kritiskt förhållningssätt. Grundläggande värden som människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, genusperspektivet, d.v.s. jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet med svaga och utsatta skall inte bara genomsyra undervisningen i varje ämne, utan också påverka såväl organisation och samordning av undervisningen i olika ämnen/kunskapsområden som val av arbetssätt. Viktigt är också att *skolans verksamhet måste utvecklas så att den svarar mot uppställda mål. För att en skola skall utvecklas måste den fortlöpande ifrågasätta sina undervisningsmål och arbetsformer, utvärdera sina resultat och pröva nya metoder.*⁵

Kursplanerna i de olika ämnena/kunskapsområdena

Kursplaner och betygskriterier⁶ presenteras tillsammans för varje ämne/kunskapsområde i den ordning de kommer i förordningen: kärnämnen (svenska/svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällskunskap) samt övriga kunskapsområden (religionskunskap, historia, geografi, fysik, kemi, biologi samt hem- och konsumentkunskap).

Uppdelningen i ämnen/kunskapsområden är ett sätt att organisera utbildningens innehåll, men avsikten är inte att skapa gränser mellan dem. Helhetssynen är viktig. Grundläggande vuxenutbildning anordnas i form av kurser inom olika kunskapsområden och nationella kurser och lokala kurser får delas upp i delkurser⁷. Hur man vill lägga upp arbetet är en fråga för professionen (jfr skrivningarna ovan). Likaså är det en lokal uppgift att presentera överblickbara mål för de

5) Lpf 94, 1:2 Den enskilda skolans utveckling

6) SKOLFS 2004:25

7) Komvuxförordningen 2 kap. §§ 3 och 15

studerande. Skrivningarna i kursplanerna lämnar möjlighet för den lokala nivån att lägga upp verksamheten på det sätt som passar bäst utifrån lokala möjligheter.

Många studerande inom den grundläggande vuxenutbildningen studerar även inom andra skolformer. Det gäller särskilt studerande som läser svenska som andraspråk och även studerar inom sfi. Kursplan och betygskriterier för sfi återfinns på Skolverkets webbplats, liksom ett stödmaterial för kartläggning och studieplanering. Kopplingen mellan dessa båda ämnen har beaktats i arbetet med kursplanerna, liksom kopplingen till kursplanen i svenska.

Ämnena svenska och svenska som andraspråk har samma mål. I arbetet med kursplanen i svenska som andraspråk har innehållet i kursplanerna i sfi beaktats, eftersom samma person kan studera båda ämnena (se ovan). En viktig aspekt av språkinläring när det gäller svenska som andraspråk är en korrekt intonation och satsmelodi. All språkutbildning bör öka medvetenheten hos den studerande om hur språkinläring går till.

De naturorienterade ämnena biologi, fysik och kemi presenteras var för sig utan gemensamma skrivingar, men det finns många gemensamma utgångspunkter. I dessa ämnen ska tre perspektiv belysas, nämligen kunskap om natur och människa, kunskap om naturvetenskaplig verksamhet samt förmåga att använda sig av dessa kunskaper för att kunna ta ställning i frågor om exempelvis hälsa och hållbar utveckling. De ska visa på växelspelet mellan utveckling av begrepp, modeller och teorier å ena sidan och erfarenheter från undersökningar och experiment å den andra. I de naturorienterade ämnena ska stor vikt läggas vid experimentellt arbete, vid att stimulera intresse och att uppmuntra till frågor.

När det gäller matematiken anges inte något stoff. Fokus ligger på problemlösning och matematisk förståelse, mål som kan uppnås genom användning av olika typer av matematiskt stoff och genom att sätta in matematiken i olika sammanhang.

Hem- och konsumentkunskap införs i den grundläggande vuxenutbildningen fr.o.m. 2004-09-01. Det är ett kunskapsområde/ämne som behandlar hem- och konsumentkunskap ur ett brett perspektiv. Betoningen har i kursplanen lagts på konsumentkunskapsdelen, men det finns ingenting som hindrar att man även lyfter fram hemkunskapsaspekten.

Bedömning

I Skolverkets utbildningsinspektion har det visat sig finnas många problem och frågor kring bedömning och betygssättning. Det har lett till fram att Skolverket tagit fram det tidigare nämnda materialet *Likvärdig bedömning och betygssättning*.

Den som har fått minst betyget Godkänd i den grundläggande vuxenutbildningens samtliga kärnämnen (svenska eller svenska som andraspråk, engelska, matematik och samhällskunskap) har rätt till slutbetyg. Även andra kurser och ämnen kan ingå i ett sådant. Kommunen har skyldighet att erbjuda grundläggande vuxenutbildning till vuxna som inte har slutbetyg från grundskolan.

Vid tillämpningen av betygskriterierna gäller, att för att få ett betyg ska den studerande ha kunskaper enligt samtliga kriterier som gäller för betyget. Betygskriterierna för betyget Väl godkänd anger vilka kunskaper som krävs utöver dem som krävs för betyget Godkänd. Vid betygssättning av delkurser i ämnet ska tillämpliga delar av betygskriterierna användas.

För betyget Väl godkänd gäller att särskilt väl utvecklad förmåga avseende något eller några kriterier kan uppväga brister avseende ett eller ett par andra kriterier. De krav som gäller för Godkänd ska dock alltid vara uppfyllda, om det inte finns särskilda skäl enligt nedan.

För båda betygsstegen gäller att om särskilda skäl föreligger kan läraren bortse från enstaka kriterier. Med särskilda skäl avses funktionshinder eller andra liknande personliga förhållanden som inte är av tillfällig natur och som utgör ett direkt hinder för den studerande att uppfylla kraven för ett visst kriterium.⁸

Beträffande *Mål som den studerande skall ha uppnått efter den del av utbildningen som syftar till att ge grundläggande färdigheter* inom ämnena/kunskapsområdena svenska, svenska som andraspråk och matematik gäller att betyg inte sätts på denna nivå. Däremot kan man utfärda intyg.⁹

8) SKOLFS 2004:25

9) Förordning om kommunal vuxenutbildning 4 kap. 19§.

Läs mer:

1. Förordning om ändring i förordningen (2002:1012) om kommunal vuxenutbildning, Skolverkets webbplats.
2. SKOLFS 2004:25
3. Vuxnas lärande och utvecklingen av vuxenutbildningen, prop. 2000/01:72. Se Publikationer och informationsmaterial, Utbildningsdepartementet. www.regeringen.se
En sammanfattning finns även på Skolverkets webbplats.
4. Skrifter och redovisningar, ett urval. Samtliga finns på Skolverkets webbplats.
 - Analys av behovet av förändringar av betygssystem och andra regler inom grundläggande vuxenutbildning (2002-05-31)
 - Individuell studieplan, individuell kurs och intyg i kommunal vuxenutbildning (2004-07-06)
 - Vuxenutbildning - kunskapsläge och Skolverkets roll (2004-08-30)
 - Skolverkets redovisning av regeringsuppdrag om orienteringskurser och validering (2004-10-04)
 - Bedömningsmaterial. Svenska för invandrare. Kurs A-D.
 - Sfi. Kartläggning och studieplanering.
 - Likvärdig bedömning och betygsättning

Nationella kursplaner och betygskriterier

Ämne: Svenska
Kurskod: SV1050
Ämneskod: 65600

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet svenska syftar till att utveckla förmågan att tala, lyssna, läsa och skriva som redskap för tänkande, lärande och kommunikation. Genom utveckling av språket vidgas begreppsvärlden. Syftet är att ge varje individ tilltro till den egna språkförmågan och stärka den personliga och kulturella identiteten och kunna inse språkets och litteraturens betydelse för denna process.

Ämnet skall ge möjlighet att använda olika inlärningsstrategier som en grund för ett livslångt lärande. Förmågan att söka, sovra och bearbeta information från olika källor samt att kritiskt granska och värdera denna är av grundläggande betydelse.

I ämnet svenska behandlas språk, litteratur, teater, film och bild. Kunskaper om språkets struktur och uppbyggnad och hur språket historiskt har utvecklats bidrar till ökad språklig medvetenhet. Genom att reflektera över likheter och skillnader i språk kan den studerande utveckla både det egna språket och olika kommunikationsstrategier.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter den del av utbildningen som syftar till att ge grundläggande läs- och skrivfärdigheter

Den studerande skall

- kunna förstå hur skrift förmedlar budskap och hur språket är uppbyggt,
- kunna använda språket i olika sammanhang,
- kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket,
- kunna använda läsning och skrivning för att lära, förstå och uttrycka sig,
- utveckla strategier för läsning och skrivning med olika syften i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt för fortsatt lärande.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- kunna kommunicera i tal och skrift på ett sätt som är anpassat till situationen och mottagaren,
- kunna läsa olika typer av text samt i tal och skrift återge och reflektera över det lästa,
- kunna reflektera över och värdera innehåll och uttrycksmedel i olika medier,

- kunna uttrycka åsikter samt argumentera i tal och skrift,
- kunna använda skriftspråkets grundläggande normer,
- kunna göra språkliga iakttagelser och jämföra eget och andras språkbruk,
- kunna använda olika verktyg vid kunskapssökande,
- kunna hämta, värdera och ta ställning till information från olika källor och på ett självständigt sätt omvandla information till egen kunskap,
- kunna använda inlärningsätt som främjar den egna språkutvecklingen.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande använder sig av grundläggande regler för språkbruk och formulerar sig sammanhängande i tal och skrift i både formella och informella situationer samt med hänsyn till mottagaren.

Den studerande ger exempel på grundläggande skillnader mellan talat och skrivet språk, som är anpassat till olika situationer.

Den studerande tar del av olika slags text och bild, återger innehållet och formulerar egna tankar och iakttagelser.

Den studerande ger exempel på hur man på ett självständigt sätt förhåller sig till olika källor och budskap.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande använder ett språk som är varierat, korrekt och tydligt i både tal och skrift.

Den studerande deltar aktivt i samtal och diskussioner.

Den studerande använder skrivande för att ge uttryck för tankar, åsikter och känslor.

Den studerande skriver i huvudsak korrekt såväl berättande som mera utredande texter där tankegången klart framgår.

Den studerande läser texter av olika slag, relaterar till sina erfarenheter och reflekterar över innehåll och form.

Den studerande använder sig av olika källor för att inhämta kunskap, granskar och värderar dem samt sammanställer sina resultat så att de blir tillgängliga för andra.

Ämne: Svenska som andraspråk
Kurskod: SVA1050
Ämneskod: 65650

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet svenska som andraspråk syftar till att utveckla förmågan att tala, lyssna, läsa och skriva som medel för tänkande, lärande och kommunikation. Genom utveckling av språket vidgas begreppsvärlden. Syftet är att ge varje individ tilltro till den egna språkförmågan för att stärka den personliga och kulturella identiteten och kunna inse språkets och litteraturens betydelse för denna process. Syftet är även att utveckla förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och den svenska kulturen.

Ämnet skall utveckla en allsidig kommunikativ förmåga utifrån den studerandes förutsättningar, behov och studiemål. Kunskaper i svenska är en förutsättning för studier i andra ämnen, för fortsatta studier och för att den studerande skall kunna fungera i vardags-, arbets- och samhällsliv. Syftet med ämnet svenska som andraspråk är att den studerande skall uppnå en funktionell behärskning av språket, så långt möjligt i nivå med den som studerande med svenska som modersmål har. Språkutveckling försiggår inte bara inom ramen för utbildning utan även i arbete och under andra aktiviteter. Ämnet skall ge kunskap om och möjlighet att använda olika inlärningsstrategier som en viktig grund för ett livslångt lärande. Förmågan att söka, sovra och bearbeta information från olika källor samt att kritiskt granska och värdera denna är av grundläggande betydelse.

I ämnet svenska som andraspråk behandlas språk, litteratur, teater, film och bild. Kunskaper om språkets struktur och uppbyggnad bidrar till ökad språklig medvetenhet. Genom att reflektera över likheter och skillnader i språk kan den studerande utveckla både det egna språket och olika kommunikationsstrategier.

Den första delen av utbildningen i ämnet svenska som andraspråk omfattar såväl alfabetisering - på svenska eller på modersmålet - som grundläggande läs- och skrivutveckling för analfabeter och kortutbildade vuxna. De studerande som har grundläggande färdigheter går vidare mot målen i den andra delen.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter den del av utbildningen som syftar till att ge grundläggande läs- och skrivfärdigheter

Den studerande skall

- kunna förstå hur skrift förmedlar budskap och hur språket är uppbyggt,
- kunna använda språket i olika sammanhang,
- kunna tillämpa de vanligaste reglerna för skriftspråket,
- kunna använda läsning och skrivning för att lära, förstå och uttrycka sig,
- kunna utveckla strategier för läsning och skrivning med olika syften i vardags-, samhälls- och arbetsliv samt för fortsatt lärande.

Mål som den studerande ska ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- kunna tala med godtagbar intonation och satsmelodi,
- kunna uttrycka sig begripligt och sammanhängande i tal och skrift,
- kunna kommunicera i tal och skrift på ett sätt som är anpassat till situationen och mottagaren,
- kunna läsa och tolka texter av varierande karaktär samt i tal och skrift återge och reflektera över det lästa,
- kunna reflektera över och värdera innehåll och uttrycksmedel i olika medier,
- kunna uttrycka åsikter samt argumentera i tal och skrift,
- kunna använda skriftspråkets grundläggande normer,
- kunna göra språkliga iakttagelser och jämföra eget och andras språkbruk,
- kunna använda olika verktyg vid kunskapssökande,
- kunna hämta, värdera och ta ställning till information från olika källor och på ett självständigt sätt omvandla information till egen kunskap,
- kunna använda inlärningssätt som främjar den egna språkutvecklingen.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande talar med godtagbar intonation och satsmelodi och använder sig av grundläggande regler för språkbruk.

Den studerande formulerar sig begripligt och sammanhängande i tal och skrift i både formella och informella situationer samt med hänsyn till mottagaren.

Den studerande använder strategier som till exempel omformuleringar och förklaringar för att överbrygga språkliga problem.

Den studerande ger exempel på grundläggande skillnader mellan talat och skrivet språk, som är anpassat till olika situationer.

Den studerande tar del av olika slags text och bild, reflekterar över innehållet och formulerar egna tankar och iakttagelser.

Den studerande ger exempel på hur man på ett självständigt sätt förhåller sig till olika källor och budskap.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande kommunicerar muntligt med tydligt uttal, god språkbehandling och språkmelodi.

Den studerande använder ett språk som är varierat och korrekt i både tal och skrift och anpassar sig till situation och mottagare.

Den studerande deltar aktivt i samtal och diskussioner.

Den studerande använder skrivande för att ge uttryck för tankar, åsikter och känslor.

Den studerande skriver i huvudsak korrekt såväl berättande som mera utredande texter där tankegången klart framgår.

Den studerande läser texter av olika slag, relaterar det lästa till sina erfarenheter och reflekterar över innehåll och form.

Den studerande använder sig av olika källor för att inhämta kunskap, granskar och värderar dem samt sammanställer sina resultat så att de blir tillgängliga för andra.

Ämne: Engelska
Kurskod: EN1050
Ämneskod: 60300

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet engelska syftar till att utveckla förmågan att lära sig och att våga använda engelska. Studierna i engelska syftar till att utveckla kunskap om olika redskap som underlättar inläring och kommunikation och en medvetenhet om hur språkinläring går till.

Engelska är modersmål eller officiellt språk i ett stort antal länder, förmedlar många vitt skilda kulturer och är dominerande kommunikationsspråk i världen. Förmåga att använda engelska är nödvändig vid studier, vid resor i andra länder och för sociala och yrkesmässiga internationella kontakter av olika slag. Språkkunskaper är viktiga för en allt mer internationaliserad arbetsmarknad och för att kunna ta del av den snabba utveckling som sker genom informations- och kommunikationsteknik samt för framtida studier. Ämnet engelska skall vidga perspektiven på en engelsktalande omvärld med dess mångskiftande kulturer. Förmågan att reflektera över likheter och skillnader mellan egna kulturella erfarenheter och kulturer i engelsktalande länder utvecklas successivt. Studierna skall dessutom göra det möjligt för den studerande att ta del av det utbud på engelska som förekommer i samhället.

Ämnet skall utveckla en allsidig kommunikativ förmåga utifrån den studerandes förutsättningar, behov och studiemål. Den studerande skall efter hand allt bättre anpassa innehåll och form till situation och mottagare. När de egna språkkunskaperna inte räcker till skall den studerande kunna kompensera detta genom att använda alternativa strategier. Studerande har ofta behov av att knyta sina engelskkunskaper till ett yrke eller ett intresseområde. Ämnet kan därför med fördel integreras med andra kunskapsområden.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- förstå tydligt, även något regionalt och socialt färgat, tal i instruktioner, berättelser, beskrivningar och samtal som rör kända förhållanden och egna intresseområden,
- kunna kommunicera muntligt och skriftligt om vardagliga och bekanta ämnen,
- kunna använda olika strategier för kommunikation,

- kunna läsa och tillgodogöra sig innehållet i olika typer av texter som behandlar kända ämnesområden,
- kunna använda olika inlärningsstrategier för att lära sig engelska samt kunna välja och använda hjälpmedel vid textläsning, skrivning och andra språkliga aktiviteter,
- kunna jämföra egna och andras erfarenheter av språk, kultur, vardags-, samhälls- och arbetsliv i några länder där engelska har en central ställning.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande förstår tydligt vardagsspråk också med någon social och regional färgning, när språket talas i måttligt tempo.

Den studerande deltar aktivt och gör sig förstådd i samtal kring välbekanta ämnen och kan använda olika strategier som bidrar till att kommunikationen fungerar.

Den studerande läser och tillgodogör sig innehållet i berättande, beskrivande och argumenterande texter med enkelt språk.

Den studerande uttrycker sig begripligt och med enkelt språk i olika skriftliga framställningar.

Den studerande ger exempel på samhällsförhållanden, kulturella företeelser och levnadssätt i några områden där engelska talas samt gör enkla jämförelser mellan olika kulturella företeelser.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande sammanfattar och kommenterar innehållet i tydligt talat språk från olika språkområden.

Den studerande använder strategier som till exempel omformuleringar och förklaringar för att överbrygga språkliga problem.

Den studerande talar tydligt och med sammanhang samt anpassar sitt språk till några olika situationer.

Den studerande läser och kommenterar lättlästa texter av olika karaktär.

Den studerande skriver varierat, i huvudsak korrekt och med sammanhang samt kommunicerar skriftligt vid informationsutbyte och sociala kontakter, ställer och besvarar frågor och anpassar sitt språk till några olika typer av mottagare.

Ämne: Matematik
Kurskod: MA1050
Ämneskod: 35500

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet matematik syftar till att utveckla den studerandes intresse för och kunskap i matematikens språk, uttrycksformer och begrepp och ge möjligheter att använda sig av dem. Ämnet skall också ge den studerande vidgade möjligheter att uppleva den tillfredsställelse som ligger i att kunna föra logiska resonemang, förstå och lösa problem samt värdera problemlösningar. Den studerande skall få en tilltro till sitt matematiska tänkande och muntligt och skriftligt kunna förklara och argumentera för det.

Matematiken är en betydelsefull del av det internationella kulturarvet och utgör en förutsättning för samhällsutvecklingen. Matematiska kunskaper utvecklar den studerandes möjligheter att tolka och använda information, att fatta välgrundade beslut i vardagslivet och att följa och medverka i beslutsprocesser i samhälle och arbetsliv. Laborationer och praktiska erfarenheter utgör en viktig grund för förståelse.

Matematikämnet kan med fördel integreras med andra kunskapsområden och knyts till yrkespraktik. Även när ämnet studeras fristående knyts lärande och matematiska problem från vardagsliv och samhälle till kunskaper om matematikens begrepp, metoder och uttrycksformer.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter den del av utbildningen som syftar till att ge grundläggande matematiska färdigheter

Den studerande skall

- kunna ge exempel på att matematik förmedlar kunskap som är av praktisk betydelse i olika sammanhang,
- kunna lösa enkla matematiska problem som förekommer i hem, samhälle och yrkesliv,
- ha en grundläggande taluppfattning samt kunna förstå och använda grundläggande matematik.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- kunna lösa matematiska problem som vanligen förekommer i hem och samhälle och som behövs som grund i fortsatt utbildning och yrkesliv,

- ha utvecklat sin taluppfattning samt kunna förstå och använda matematik,
- kunna använda olika verktyg för att tillämpa sina matematikkunskaper.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande använder grundläggande matematiska begrepp och metoder för att formulera och lösa problem i ett steg.

Den studerande använder matematiska termer och symboler i sitt rätta sammanhang.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande använder matematiska begrepp och metoder för att formulera och lösa problem i flera steg.

Den studerande följer och förstår matematiska resonemang och använder matematiken på ett sådant sätt att det är möjligt att förstå de tankar som kommer till uttryck.

Den studerande gör matematiska tolkningar av vardagliga händelser eller situationer samt genomför och redovisar med logiska resonemang sitt arbete såväl muntligt som skriftligt.

Den studerande visar säkerhet i sitt problemlösningsarbete och använder olika metoder och tillvägagångssätt.

Den studerande kan skilja gissningar och antaganden från vetande eller det man har möjlighet att kontrollera.

Den studerande ger något exempel på hur matematiken utvecklats och använts genom historien och vilken betydelse den har i vår tid inom några olika områden.

Ämne: Samhällskunskap
Kurskod: SH1050
Ämneskod: 54800

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet samhällskunskap syftar till att såväl öka som fördjupa kunskaperna om omvärlden samt de grundläggande demokratiska värdena. Studierna i samhällskunskap skall även bidra till att utveckla ett demokratiskt tankesätt och handlande. Syftet är att den studerande skall förstå hur olika intressen, ideologier, folkrörelser och traditioner påverkar individ och samhälle. Därigenom vidgar den studerande sin förståelse för egna och andras villkor. Ämnet skall fördjupa medvetenheten om hur olika handlingar påverkar en hållbar samhällsutveckling.

Ämnet syftar till att utveckla förmågan till ställningstaganden i ett samhälle som präglas av kulturell mångfald och ömsesidigt beroende, inte minst internationellt. Det skall också stimulera till deltagande i samhällslivet och i den demokratiska processen.

Samhällskunskapen skall vidareutveckla den studerandes kunskaper om nutida samhällsförhållanden och deras bakgrund. Ämnet har ett särskilt ansvar för handledda studier i demokrati- och värdegrundsfrågor och därmed också avstånds-tagande från och aktivt motverkande av olika former av förtryck och rasism. Utbildningen skall öppna för skilda uppfattningar och uppmuntra att de förs fram samt främja aktningen för varje människas egenvärde oavsett kön, klass och etnisk bakgrund. Kvinnors och mäns lika rätt och möjligheter skall aktivt och medvetet tydliggöras. Reflektion, kritiskt tänkande, analys samt egna slutsatser utgör grund för granskningen av samhället och egna ställningstaganden.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- känna till mänskliga rättigheter och skyldigheter samt demokratiska värden,
- kunna tillämpa ett demokratiskt arbets- och beslutssätt,
- ha grundläggande kunskaper om det svenska styrelsesättet, folkrörelserna och de politiska ideologierna, förstå innebörden av det grundläggande norm- och rätts-systemet i Sverige samt kunna jämföra med andra länder,
- kunna reflektera över människors livsmönster och levnadsvillkor samt varför dessa skiftar,

- ha kännedom om internationella förhållanden samt kunna diskutera relationer och samarbete i ett globalt perspektiv,
- ha kunskaper om samhällsfrågor på olika nivåer i samhället och kunna jämföra med andra länder,
- kunna använda olika kunskapskällor samt kunna sovra och värdera uppgifter och åsikter från olika källor och opinionsbildare samt redovisa resultatet.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande redogör för demokratins principer och värderingar samt vilka rättigheter och skyldigheter vi har som medborgare.

Den studerande ger exempel på hur ett demokratiskt arbets- och beslutssätt tillämpas.

Den studerande beskriver översiktligt hur det svenska samhällssystemet är uppbyggt på olika nivåer.

Den studerande beskriver förhållanden i samhället och miljön liksom internationella relationer samt redovisar några orsaker och konsekvenser.

Den studerande söker, väljer ut och ställer samman fakta från olika källor för egna redovisningar i skilda samhällsfrågor.

Den studerande reflekterar över människors villkor och hur dessa skiftar.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande diskuterar och reflekterar över individens rättigheter och skyldigheter i samhället samt innebörden i de grundläggande mänskliga rättigheterna.

Den studerande analyserar och värderar kända samhällsfrågor ur olika perspektiv.

Den studerande använder olika verktyg och källor som underlag för självständiga redovisningar och värderar sina källor.

Den studerande jämför och analyserar olika idéer och värderingar ur individens och samhällets perspektiv.

Ämne: Religionskunskap
Kurskod: RE1050
Ämneskod: 06700

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet religionskunskap syftar till att fördjupa sådana kunskaper och insikter som behövs för reflektion över existentiella, religiösa och etiska frågor. Ämnet skall hävda respekten för varje människas rätt till en egen livsåskådning samt till kunskaper om människors lika värde.

Ämnet syftar till att ge kunskaper om olika religioners och livsåskådningars innehåll, uttryck, symboler och traditioner. Nya religiösa rörelser, livsåskådningar och icke-religiösa ideologier studeras och diskuteras. Religionsämnet skall ge begrepp och kunskaper för analys och egna ställningstaganden. Människan har i alla tider strävat efter att finna sammanhang och mening med livet och tillvaron. Grundläggande vid studier av religioner och livsåskådningar är därför begrepp som tro och livstolkning. Att bearbeta frågor som rör livet är av stor betydelse för personlighetsutveckling och identitet. Samtidigt är behovet av en allmänt känd och gemensamt accepterad värdegrund stort i ett mångkulturellt och internationellt orienterat samhälle. En grundsten i ett demokratiskt samhälle är att människor är lika värda trots sina olikheter.

Livsfrågor, etik, tro och tradition karaktäriserar ämnet. Ämnet religionskunskap skall utveckla förståelsen för hur samhällen och religioner ömsesidigt påverkar varandra. Nutid och historisk tid behandlas. Olika uppfattningar analyseras både ur ett individuellt och ur ett samhälleligt perspektiv.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- kunna reflektera över och formulera sig kring livsfrågor samt religiösa och etiska frågor,
- ha kunskaper om kristendomens påverkan på det svenska samhället, dess grundläggande värderingar, traditioner och uttryck,
- ha kännedom om de stora världsreligionernas tro och livsuppfattning och om grunddragen i några nya religiösa rörelser,

- kunna urskilja karakteristiska drag i religiösa föreställningar och myter från olika religioner och tider,
- ha kunskap om grundtankarna i några icke-religiösa livsuppfattningar.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande resonerar om religiösa och etiska frågor och kan med stöd motivera egna ställningstaganden.

Den studerande redogör för huvuddragen i kristen tro och kristna traditioner och beskriver och tolkar kristna symboler.

Den studerande känner till de stora världsreligionernas tro och livsuppfattning och kan urskilja några karaktäristiska drag i olika religiösa föreställningar och myter.

Den studerande känner till några grundtankar i någon icke-religiös livsåskådning.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande ger exempel på och analyserar etiska frågor och problem.

Den studerande reflekterar över symboler, riter, centrala berättelser och trosuppfattningar i kristendomen och några andra världsreligioner.

Den studerande urskiljer såväl likheter som skillnader mellan olika religiösa traditioner.

Ämne: Historia
Kurskod: HI1050
Ämneskod: 02300

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet historia syftar till att skapa sammanhang och bakgrund för att förstå och förklara samhället och dess kultur. Med ett historiskt perspektiv på tillvaron fördjupas förståelsen av nutiden.

Alla människor har sin historia som dessutom är förenad med familjens, släktens, hembygdens och landets historia. Studierna i ämnet skall utgå från den studerandes erfarenheter och stimulera lusten och intresset att vidga sina kunskaper. Syftet med ämnet historia är dessutom att utveckla ett kritiskt tänkande och ett analytiskt betraktelsesätt.

Den svenska kulturen och samhället skall ägnas speciell uppmärksamhet men även sättas in i större sammanhang. Studier av det mångkulturella inom Sverige och situationen för de nationella minoriteterna i landet skall ge förståelse för vad som förenar och vad som skiljer. Jämförelser med den historiska utvecklingen i olika samhällen bidrar till insikten om grundläggande värden som kan förena i en multietnisk, konfliktfylld värld.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskap om centrala händelser och gestalter, idéer och förändringar i den historiska utvecklingen i Sverige samt kunna jämföra med andra länder,
- kunna redogöra för hur människor levt och försörjt sig genom tiderna och i olika samhällstyper samt hur stora omvälvningar har påverkat människors livsvillkor,
- kunna reflektera kring historiska händelser med betydelse för vår egen tid,
- vara medveten om att historiska händelser och förhållanden kan betraktas på olika sätt samt kunna reflektera över hur information och propaganda har använts och används som ett medel för påverkan.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande känner till några grunddrag i svensk och allmän historia och ger exempel på människors levnadsförhållanden i skilda tider.

Den studerande beskriver några idéer och några centrala skeenden i ett historiskt perspektiv.

Den studerande ger exempel på vad historiska händelser och skeenden betyder för vår egen tid.

Den studerande återger i stora drag utvecklingen i några stormakter under olika tidsepoker.

Den studerande ger exempel på hur historiska händelser och förhållanden uppfattas på olika sätt.

Den studerande reflekterar över hur information och propaganda kan användas för att påverka.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande gör bedömningar om vad som kan ses som betydelsefulla historiska skeenden i några olika kulturer, placerar dem i tiden och beskriver några framträdande drag.

Den studerande visar genom relevanta exempel hur historiska skeenden påverkat nutida politiska, ekonomiska och sociala förhållanden.

Den studerande beskriver och reflekterar över likheter och olikheter mellan olika människors och grupper livsvillkor idag och förhållanden för tidigare släktled.

Den studerande ger exempel på hur olika kulturer har påverkat varandra i historisk tid, liksom hur sådan påverkan fortfarande sker.

Den studerande reflekterar över historiska beskrivningars ursprung och syfte samt jämför dem med alternativa beskrivningar.

Den studerande gör egna studier som bygger på historiskt källmaterial samt sammanställer resultaten, drar slutsatser och presenterar arbetet.

Ämne: Geografi
Kurskod: GE1050
Ämneskod: 32300

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet geografi syftar till att utveckla kunskaper om olika platser och regioner. Genom att stimulera intresset att lära känna människors skilda levnadsvillkor, skall ämnet även bidra till ökad förståelse och respekt för olika sätt att leva. Det skall utveckla förmågan att se processer och samband som gäller överlevnad, resursanvändning och miljöpåverkan. Det har också som syfte att utveckla förmågan att arbeta med och bedöma geografiskt material samt att på ett självständigt sätt använda detta.

Ämnet geografi handlar om förhållandet mellan människan och hennes omgivning. Det ger kunskaper om naturlandskapets och kulturlandskapets framväxt och förändring och hur detta påverkar människans levnadsvillkor. Förändringar i levnadsvillkor och samhällsliv i en del av världen får i allt större omfattning konsekvenser på andra håll. Geografiämnet ger insikter och kunskaper som behövs för att aktivt delta i beslut om markanvändning, miljö och samhällsförändringar.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskaper om världskartan och globen,
- kunna beskriva, jämföra och analysera områden och förhållanden med hjälp av kartor, bilder, diagram och texter,
- känna till huvuddragen i klimat- och vegetationszonerna i världen,
- ha kunskaper om några av de viktigaste processerna som formar och förändrar naturlandskapet,
- kunna ge exempel på hur människors handlingar påverkar miljön och visa på alternativ i miljöfrågor,
- ha kännedom om hur människor lever och arbetar i skilda miljöer i världen,
- ha kunskaper om hur viktiga förändringar i samhället har påverkat och påverkar landskap och människans levnadsvillkor.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande orienterar sig på en världskarta samt tolkar och utläser fakta.

Den studerande ger exempel på hur människor lever och arbetar i några skilda miljöer i världen.

Den studerande ger exempel på några av de viktigaste processerna som formar och förändrar naturlandskapet.

Den studerande redogör för viktiga klimat- och vegetationszoner i världen.

Den studerande ger exempel på hur viktiga förändringar i samhället kan påverka landskap och levnadsvillkor.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande använder olika hjälpmedel för att beskriva världskarta och glob samt för att jämföra och analysera viktiga områden och förhållanden.

Den studerande beskriver samband och drar slutsatser om naturförhållanden, resurstillgångar och människors levnadsvillkor i olika områden.

Den studerande beskriver olika klimattyper och hur människans handlingar påverkar landskap och levnadsvillkor.

Den studerande gör observationer och mätningar, använder centrala geografiska begrepp och sammanställer och presenterar egna studier med hjälp av geografiskt material.

Ämne: Fysik
Kurskod: FY1050
Ämneskod: 31300

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet fysik behandlar fysikens användningsområden i modernt vardags- och samhällsliv. Syftet med studierna i ämnet fysik är att den studerande skall upptäcka, förstå och kunna förklara fenomen i omvärlden. Ämnet syftar vidare till förståelse av människans relation till naturen, särskilt i sådana frågor som är viktiga för både individ och samhälle.

Fysikämnet beskriver och förklarar naturens mångfald av fenomen ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Det tar sin utgångspunkt i vardagen. Karakteristiskt för fysiken, som för andra naturvetenskapliga ämnen, är att kunskapen byggs upp i samspel mellan å ena sidan experiment och observationer och å andra sidan modeller och teorier. Slutsatserna och kunskaperna används för att diskutera företeelser i vardagen, naturen och samhället.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskap om centrala fysikaliska begrepp, storheter, enheter och grundläggande modeller och teorier samt ha inblick i några av fysikens användningsområden,
- kunna genomföra enkla mätningar, observationer och experiment samt ha insikt i hur de kan utformas och analyseras utifrån teorier och modeller,
- kunna ge exempel på hur fysikens upptäckter har påverkat vår kultur och världsbild samt förändrat våra levnadsvillkor,
- kunna använda både naturvetenskapliga och andra argument i frågor om fysikens användning i samhälle och vardagsliv.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande genomför laborativa undersökningar efter givna instruktioner och drar med handledning vissa slutsatser av resultaten.

Den studerande använder begrepp, modeller och teorier för att beskriva företeelser och fysikaliska förlopp.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande använder fysikaliska begrepp, modeller och teorier i nya situationer för att beskriva och förklara förlopp och företeelser i omvärlden.

Den studerande deltar vid bearbetningen av vardagliga problem till frågeställningar inom fysiken som går att vetenskapligt undersöka.

Den studerande deltar vid planeringen av en fysikalisk undersökning samt bidrar till dess utvärdering.

Den studerande deltar i diskussioner i frågor om hur kunskapen om naturen har utvecklats och hur den formats av och format människors världsbilder.

Den studerande skiljer på naturvetenskapliga och andra sätt att skildra verkligheten, till exempel i den information som media tillhandahåller.

Den studerande använder sina fysikkunskaper för att granska och värdera ställningstaganden i olika frågor.

Den studerande ger exempel på hur ett naturvetenskapligt arbetssätt med fysikalisk inriktning har hjälpt till att lösa vardagliga och samhällsliga problem.

Ämne: Kemi
Kurskod: KE1050
Ämneskod: 34400

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet kemi syftar till att beskriva och förklara omvärlden ur ett kemiskt perspektiv. Det skall fördjupa den studerandes förståelse och intresse för kemins betydelse inom vardagsliv och industri. Ämnet syftar även till att ge sådana kunskaper som behövs för att delta i samhällsdebatten i frågor som rör miljö och hållbar samhällsutveckling.

Ämnet kemi utgår från vardagen och behandlar och förklarar frågor av allmänt intresse. Ämnet behandlar också, på en grundläggande nivå, den kemi som används inom industri, jordbruk, skogsbruk och energiproduktion.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskap om centrala kemiska begrepp och grundläggande modeller och teorier samt ha inblick i några av kemins användningsområden,
- ha kunskap om det naturvetenskapliga sättet att utföra experiment och formulera resultat samt hur man på ett säkert sätt hanterar vanliga kemikalier och brandfarliga ämnen,
- kunna genomföra enkla mätningar, observationer och experiment samt ha insikt i hur de kan utformas och analyseras utifrån teorier och modeller,
- kunna använda sina kemiska kunskaper såväl i vardagliga sammanhang som i diskussion om viktiga samhällsfrågor,
- kunna ge exempel på hur kemins upptäckter har påverkat vår kultur och världsbild samt förändrat våra levnadsvillkor.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande genomför laborativa undersökningar efter givna instruktioner och drar med handledning vissa slutsatser av resultaten.

Den studerande använder begrepp, modeller och teorier för att beskriva företeelser och kemiska förlopp.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande använder kemiska begrepp, modeller och teorier i nya situationer för att beskriva och förklara förlopp och företeelser i omvärlden.

Den studerande deltar vid bearbetningen av vardagliga problem till frågeställningar inom kemin som går att vetenskapligt undersöka.

Den studerande deltar vid planeringen av en kemisk undersökning samt bidrar till dess utvärdering.

Den studerande deltar i diskussioner i frågor om hur kunskapen om naturen har utvecklats och hur den format människors världsbilder.

Den studerande skiljer på naturvetenskapliga och andra sätt att skildra verkligheten, till exempel i den information som media tillhandahåller.

Den studerande använder sina kemikunskaper för att granska och värdera ställningstaganden i olika frågor.

Den studerande ger exempel på hur ett naturvetenskapligt arbetssätt med kemisk inriktning har hjälpt till att lösa vardagliga och samhällsliga problem.

Ämne: Biologi
Kurskod: BI1050
Ämneskod: 30100

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet biologi syftar till att beskriva och förklara naturen och levande organismer ur ett naturvetenskapligt perspektiv. Det berör frågor om livet, dess uppkomst, utveckling, former och betingelser. Evolutionsteorin är grundläggande i denna beskrivning.

Biologiämnet syftar också till att göra kunskaper och erfarenheter användbara för att främja en god hälsa och en ekologiskt hållbar utveckling. Gentekniken liksom många andra områden i biologin utvecklas i snabb takt, vilket leder till nya möjligheter och nya frågeställningar.

Biologiämnet ger upphov till samtal kring existentiella och etiska frågor.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskap om centrala biologiska begrepp och grundläggande modeller och teorier samt ha inblick i några av biologins användningsområden,
- kunna genomföra observationer i fält och laborativa undersökningar, ha insikt i deras utformning samt kunna tolka resultaten,
- kunna använda både naturvetenskapliga och andra argument i frågor om bevarandet av naturtyper och mångfalden av arter, hållbar utveckling samt användning av genteknik,
- kunna ge exempel på hur biologins upptäckter har påverkat vår kultur och världsbild samt förändrat våra levnadsvillkor,
- kunna föra diskussioner om olika samlevnadsformer och därvid visa respekt för andras ståndpunkter,
- ha insikt i betydelsen av motion och goda hälsovanor.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande genomför fältundersökningar och laborationer efter givna instruktioner och drar med handledning vissa slutsatser av resultaten.

Den studerande använder begrepp, modeller och teorier för att beskriva företeelser och biologiska förlopp.

Den studerande ger exempel på hur vardagliga handlingar påverkar miljön.

Den studerande vet hur man kan verka för ett allmänt gott hälsotillstånd.

Kriterier för betyget Vål godkänd

Den studerande använder biologiska begrepp, modeller och teorier i nya situationer för att beskriva och förklara förlopp och företeelser i omvärlden.

Den studerande deltar i bearbetningen av vardagliga problem till frågeställningar inom biologin som går att vetenskapligt undersöka.

Den studerande deltar vid planeringen av en fältundersökning samt bidrar till att utvärdera den.

Den studerande deltar i diskussioner i frågor om hur kunskapen om naturen har utvecklats och hur den formats av och format människors världsbilder.

Den studerande skiljer på naturvetenskapliga och andra sätt att skildra verkligheten, till exempel i den information som media tillhandahåller.

Den studerande använder sina biologikunskaper för att granska och värdera ställningstaganden i frågor.

Den studerande ger exempel på hur ett naturvetenskapligt arbetssätt med biologisk inriktning har hjälpt till att lösa vardagliga och samhällsliga problem.

Ämne: Hem- och konsumentkunskap
Kurskod: HKK1050
Ämneskod: 91910

Ämnets syfte och karaktär

Ämnet hem- och konsumentkunskap ger kunskap för livet som individ och konsument samt för livet i hem och familj. Utbildningen syftar till ökad förståelse för det värde dessa kunskaper har för människa, samhälle och natur. Ämnet utgår från perspektiven hälsa, resurshushållning, kultur och jämställdhet.

Ett syfte är att utveckla förmågan att ur ett hushållsperspektiv värdera och hantera information och reklam samt att öka beredskapen att fatta välgrundade beslut. Utbildningen ger också kunskaper om privatekonomiska frågor samt om konsumentens rättigheter och skyldigheter. Ett demokratiskt och jämställt samhälle förutsätter att kvinnor och män har samma rättigheter, skyldigheter och möjligheter. Ett syfte med ämnet är att öka kunskaperna om och stimulera intresset för sambanden mellan verksamheterna i hushållet och jämställdhet.

Verksamheterna i hushållet är centrala för individens hälsa och välbefinnande och sker i växelverkan med samhälle och natur. Hälsa och välbefinnande har flera dimensioner, som bland annat avser hushållning med såväl mänskliga som ekonomiska och materiella resurser och naturresurser, både lokalt och globalt. Sådana kunskaper ökar individens möjligheter till en medveten livsstil och till att främja ett hållbart samhälle. Historiska, internationella och kulturella jämförelser ger insikter om traditioner, förändringar och variationer när det gäller hushållets verksamheter och relationer mellan människor.

I ämnet hem- och konsumentkunskap används språkliga och matematiska färdigheter i konkreta och meningsfulla sammanhang där återkopplingen är förankrad i den studerandes egna handlingar och upplevelser.

Mål som den studerande skall ha uppnått efter avslutad kurs

Den studerande skall

- ha kunskaper om samband mellan konsumtion och hälsa, miljö och ekonomi såväl lokalt som globalt,
- ha kunskaper om konsumenträtt,
- kunna jämföra och värdera olika slags information,

- kunna diskutera människors olika sätt att leva tillsammans ur olika aspekter,
- kunna ge exempel på historiska och kulturella traditioners inverkan på verksamheterna i hushållet.

Betygskriterier

Kriterier för betyget Godkänd

Den studerande diskuterar demokrati- och jämställdhetsfrågor i hem- och vardagsliv samt ger exempel på deras betydelse för individ och samhälle.

Den studerande ger exempel på sina rättigheter och skyldigheter som konsument.

Den studerande beskriver skillnader mellan information och reklam.

Den studerande beskriver hur resurshushållning kan användas för att främja hälsa, hushållsekonomi och miljö.

Kriterier för betyget Väl godkänd

Den studerande diskuterar och analyserar demokrati- och jämställdhetsfrågor i hem- och vardagsliv.

Den studerande analyserar och värderar information och reklam.

Den studerande diskuterar och ger exempel på hur förändringar i hushållet kan påverkas av att förutsättningarna ändras.

Den studerande diskuterar och ger exempel på samhällsförändringar utifrån ett mångfalds- och konsumentperspektiv.

Skolverket

www.skolverket.se